

Trebuie să subliniem că la cel de-al IV-lea Congres internațional al slavistilor, noțiunile lingvistice la care se referă autorii articolului au fost deja explicate¹. Cît privește datele științelor auxiliare lingvisticii, și acestea au fost utilizate, nu însă în măsură suficientă, în încercările de soluționare a problemei balto-slave.

§ 2. O completare a studiului semnat de N. D. Bogoliubova și T. A. Jakubaitis, care este mai degrabă o expunere a istoricului problemei, fără luare de poziții, o constituie analiza critică cuprinsă în articolele citate ale lui V. N. Toporov. Atragem însă atenția că în articolul publicat în 1958 autorul nu vorbește numai de vechile raporturi lingvistice balto-slave, ci se referă și la studiile care au ca obiect relațiile de mai târziu, mai ales pe linia influențelor slave asupra limbilor baltice. Și V. N. Toporov menționează că pentru perioada 1945—1955 n-a putut consulta toate lucrările apărute. Lingvistul sovietic relevă interesul deosebit acordat problemei relațiilor balto-slave, ceea ce a avut drept rezultat, după spusele lui, complicarea acesteia: « În jurul problemelor generale și particulare de lingvistică balto-slavă se poartă mereu discuții aprinse, dar problema vechilor relații lingvistice continuă să rămână încă nerezolvată; ba mai mult, datorită anumitor împrejurări, problema a devenit și mai complicată decât înainte »². Cu toate acestea, V. N. Toporov menționează (p. 136) că în prezent două sint ipotezele invocate pentru a explica — sau chiar pentru a rezolva — problema vechilor raporturi lingvistice balto-slave. Potrivit uneia dintre ele, asemănările frapante dintre slavă și baltică au apărut în epoca unității lor lingvistice, creată imediat după scindarea indo-europenei comune. Adepții punctului de vedere opus — care neagă, adică, existența unei limbi comune slavilor și balticilor — explică asemănările dintre cele două grupuri indo-europene prin factorii următori:

a) poziția geografică a balticilor și a slavilor. De foarte multă vreme acești vorbitori sint vecini;

b) păstrarea arhaismelor comune, căci baltica și slavă se află la periferia ariei lingvistice, adică departe de centrele principale de civilizație ale lumii vechi;

c) apartenența la aceeași uniune lingvistică, în sensul concepției susținute de reprezentanții Cercului lingvistic de la Praga;

d) potrivit datelor furnizate de geografia lingvistică, asemănările dintre slavă și baltică nu sint altceva decît izoglose comune.

După cum se va vedea din analiza întreprinsă în articolul de față, mai sint și alte ipoteze, deseori invocate pentru a explica gradul de apropiere surprinzătoare între limbile slave și baltice.

§ 3. Considerînd cunoscută esența punctelor de vedere emise ceva mai înainte în problema balto-slavă, în expunerea ce urmează vom discuta diversele aspecte implicate în chestiunea vechilor raporturi lingvistice dintre cele două grupuri de limbi, sprijinindu-ne mai ales pe lucrările publicate în ultimii zece ani³.

§ 4. Problema vechilor relații lingvistice balto-slave a fost reactualizată mai cu seamă după apariția lucrării lui E. Fraenkel, *Die baltischen Sprachen. Ihre Beziehungen zu einander und zu den indogermanischen Schwesteridiomen als Einführung in die baltische Sprachwissenschaft* (Heidelberg, 1950). În 1952, cunoscutul specialist leton J. M. Endzelin ia atitudine împotriva concepției susținute în această carte⁴. Dacă E. Fraenkel este împotriva unității lingvistice balto-slave, acad. J. M. Endzelin o admite. Interesant de remarcat este faptul că, în același an, cînd apare lucrarea lui E. Fraenkel, A. Vaillant, în vol. I din *Grammaire comparée des langues slaves*, susține un punct de vedere, în linii generale, asemănător cu cel al lui J. Endzelin.

În această perioadă, părerile sint, așadar, ca și mai înainte, contradictorii. Astfel, în 1952, cînd iese de sub tipar studiul lingvistului leton, G. Devoto publică un articol îndreptat împotriva

¹ Vezi comunicarea prezentată de V. V. Ivanov și V. N. Toporov, *К постановке вопроса о древнейших отношениях балтийских и славянских языков*, Moscova, 1958 (sau în volumul *Исследования по славянскому языкознанию*, Moscova, 1961, p. 273—305).

² «Вопросы славянского языкознания», fasc. 3, p. 136.

³ Pentru perioada anterioară, în afară de articolele publicate de N. D. Bogoliubova, T. A. Jakubaitis și V. N. Toporov vezi și W. K. Matthews, *О взаимоотношениях славянских и балтийских языков*, în «Славянская филология», vol. I, Moscova, 1958, p. 27—44. Este, mai ales, o sumară trecere în revistă a punctelor de vedere expuse în această problemă de la K. Brugmann încoace. Autorul susține că ipoteza unității lingvistice balto-slave a fost generată de teoria arborelui genealogic a lui A. Schleicher (*Stammbaumtheorie*). Din analiza concepțiilor formulate pînă în prezent (de K. Brugmann, A. Meillet, J. Endzelin, G. Bonfante, V. Pisani, M. Bartoli, A. Senn, O. Szemerényi, E. Fraenkel, J. Otrębski, G. Devoto ș.a.), reiese că W. Matthews se situează de partea celor care sint împotriva unității balto-slave (deși autorul nu-și precizează atitudinea). Lingvistul englez este însă hotărît împotriva unor cercetători care, urmînd exemplul lui J. Rozwadowski, A. Senn, O. Szemerényi ș.a., caută rezolvarea problemei balto-slave în colaborare cu arheologii și etnografi.

⁴ *Древнейшие славяно-балтийские языковые связи*, în «Известия АН Латвийской ССР», 1952, nr. 2, p. 33—46 (articolul a fost reproducit în «Труды Института языка и литературы АН Латвийской ССР», vol. II, 1953, p. 67—82). În legătură cu concepția acad. J. M. Endzelin, formulată și în alte studii, vezi A. Vraciu, *Activitatea lingvistică a lui J. M. Endzelin (Cu prilejul decernării premiului Lenin)*, SCȘt. IX (1958), fasc. 1—2, p. 164—173; Idem, *Sărbătorirea acad. Jan Endzelin la împlinirea vârstei de 85 de ani*, în Rsl, IV, 1960, p. 345—348; Idem, *Viața și opera lingvistului leton J. M. Endzelin*, SCȘt., XIV, 1963, fasc. 1, p. 45—64.